Από το *314* στο *1350 gr*

Η απουσία από τις σκηνές μεγάλων ελληνικών έργων προκαλεί εκ νέου τη γνωστή συζήτηση που περιλαμβάνει θιασάρχες, καλλιτεχνικούς διευθυντές και συγγραφείς. Κρίση ελληνικού ρεπερτορίου; Αδιαφορία και λιποψυχία των σκηνοθετών; ξενομανία και λανθάνων ραγιαδισμός των ηθοποιών; Ελλιπής ενημέρωση και κοντόθωρη φιλοκέρδεια των διευθυντών; Αμετροέπεια των κρατικών φορέων όταν δαπανούν τεράστια ποσά σε ακούσματα και θεάματα μαζικής κατανάλωσης και θεωρούν το θέατρο ψιμύθιο;

Η απάντηση μπορεί να βρεθεί στον συνδυασμό των παραπάνω παραγόντων, εκτός του πρώτου. Γιατί κρίση του ελληνικού ρεπερτορίου δεν υπάρχει. Υπάρχουν εξαιρετικά, άγνωστα στο ευρύτερο κοινό, έργα που δεν έχουν σκηνοθετηθεί ποτέ. Αναφέρω ενδεικτικά την *Κωμωδία* του Καμπανέλλη, τη *Βουή* του Μάτεσι, την *Ιφιγένεια* του Ζιώγα, τους *Εφιάλτες* του Σκούρτη, τα *Φαντάσματα* του Μανιώτη, το *Save* του Μέντη· και αυτά είναι μόνο από την πρόσφατη εσοδεία των τελευταίων ετών. Θα πρέπει, επομένως, κάποτε να αποσύρουμε με ευθυκρισία τα άλλοθι από την επιχειρηματολογία μας και να δούμε κατάματα το πρόβλημα, γιατί απλούστατα είναι δικό μας πρόβλημα. Γιατί, ακόμα και αν δεν έχουμε να κάνουμε με έργα πρώτης γραμμής, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η θεατρική παράδοση δεν δημιουργείται μόνο από τα αριστουργήματα, αλλά, πολύ συχνά, από τα μέτρια έργα που δίνουν τη στάθμη του μέσου γούστου και του κοινού νου.

Το *Θεωρείο,* παρακολουθώντας προσεκτικά τις προσπάθειες των νέων συγγραφέων, έχει εντοπίσει ήδη ορισμένες ενδιαφέρουσες περιπτώσεις. Εδώ αξίζει να γίνει αναφορά στο *314* του Παναγιώτη Παναγόπουλου (θέατρο της Άνοιξης), στην *Εθνική Πινακοθήκη* του Παναγιώτη Μέντη (θέατρο Στοά) και στο *1350 gr* της Φωτεινής Παπαδόδημα (*Γραμμές*). Και οι τρεις συγγραφείς ανήκουν στη μεγάλη πλέον ομάδα των ελλήνων ηθοποιών με λογοτεχνικές ανησυχίες και συγγραφικά ενδιαφέροντα.

Το *314* είναι το δεύτερο έργο του Παναγόπουλου ύστερα από τη σατιρική κωμωδία *Ζητούνται νέοι και νέες,* που είχε γράψει με την Ευδοκία Πλατή (θέατρο Αλάμπρα 1998). Εκεί απέδιδε με έναν ευχάριστο μεταθεατρικό λόγο και με καυστικό χιούμορ τις αγωνίες των νέων ηθοποιών, καθώς αντιμετωπίζουν το σκληρό θεατρικό κατεστημένο με το προσωπείο της audition. Εδώ μεταφέρει επί σκηνής βιωματικές καταστάσεις από μια ψυχιατρική κλινική του στρατού, όπου συγκεντρώνονται κληρωτοί στρατιώτες για να ελεγχθεί η ψυχική τους υγεία και η ικανότητά τους να υπηρετήσουν τη στρατιωτική τους θητεία. Στόχος του Παναγόπουλου δεν είναι τόσο οι ιδρυματικές συνθήκες της κλινικής ούτε η φιλοσοφία που κρύβεται πίσω από αυτές, όσο η δυσχερής στρατιωτική ζωή ορισμένων ατόμων με δυσκολίες προσαρμογής, αληθινές ή τεχνητές. Η πρόθεση είναι εμφανής: δεν έχουμε μια μίμηση πράξεως, αλλά την ίδια την πράξη, την ίδια την κατάσταση που βιώνουν οι εννέα στρατιώτες. Και αυτό διότι δεν διαγράφονται ούτε βιογραφικά δρομολόγια ούτε ανοίγονται ευρείες ψυχολογικές τομές, αλλά παρουσιάζεται ένα μωσαϊκό μεμονωμένων περιπτώσεων, ένας μικρός χάρτης όχι μόνο του στρατιωτικού, αλλά και του κοινωνικού περιβάλλοντος. Παρά τις δυσκολίες του εγχειρήματος, η γραφή του Παναγόπουλου γνωρίζει πολύ καλά το χιούμορ, την καυστική χειρονομία και την εκφραστική λεπτομέρεια, ενώ ακουμπά μαλακά, κάτω από τις λέξεις, και τις ευαίσθητες χορδές των προσώπων, που συντόνισε άψογα η σκηνοθεσία του Δημοσθένη Παπαδόπουλου.

Ο Μέντης είναι πλέον δοκιμασμένος συγγραφέας και δεν χρειάζεται συστάσεις. Η *Εθνική πινακοθήκη* του είναι το πιο πρόσφατο σπονδυλωτό έργο του, που σκηνοθετεί με την έμπειρη τεχνική του ο Θ. Παπαγεωργίου. Συγγραφέας μελετηρός και προσεκτικός παρατηρητής, ο Μέντης ακολουθεί τον Ποντίκα, τον Μουρσελά, τον Χρυσούλη και άλλους παλαιότερους συναδέλφους του στη χαρτογράφηση της σύγχρονης κοινωνικότητας, όπως αυτή διαγράφεται από τις εξουσιαστικές ιεραρχήσεις και τις σκαιώδεις ανθρώπινες σχέσεις στο café, στο σπίτι, στο γραφείο, στον χώρο αναψυχής.

Ούτε εδώ έχουμε επεξεργασία χαρακτήρων, αλλά σκιαγράφηση ενδεικτικών κοινωνικών τύπων που κινούνται, με ελάχιστες εξαιρέσεις, από τα νήματα των περιστάσεων και των κοινωνικών δομών. Η κριτική ματιά του συγγραφέα δεν διεισδύει βαθύτερα στις ατομικές περιπτώσεις— όπως μας έχει συνηθίσει μέχρι τώρα— γιατί δεν ενδιαφέρει η ατομικότητα, αλλά η γενική συνθήκη, η οποία «καταγγέλλεται» από σκηνής.

Το *1350 gr* , το βάρος του ανθρωπίνου εγκεφάλου, αποτελεί μια σύνθεση κειμένου, εικόνας, μουσικής, τραγουδιού και χορού. Η Φ. Παπαδόδημα εμπλέκεται σε όλα αυτά και επωμίζεται επιπλέον τη σύνθεσή τους. Το πολύπλοκο καλλιτεχνικό της έργο υποστηρίζεται από το επίσης πολύπλοκο ταλέντο της και χαρακτηρίζεται από συνέπεια, αίσθηση του μέτρου, σπάνια ευαισθησία στη δημιουργία εικόνων και μυθικών μορφών, ισορροπία των αντίρροπων δυνάμεων στο σταυροδρόμι των τεχνών.

Οι τρεις αυτές παραγωγές, ενδεικτικές των τάσεων του ελληνικού θεάτρου, με τις όποιες αδυναμίες τους, θα μπορούσαν να αναπροσανατολίσουν την αδιέξοδη σκέψη πολλών.

Μετρό τχ. 65, Μάιος 2001